

Zlatna groznica u Kaliforniji (1848.-1855.)

Alerić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:083650>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za povijest
Preddiplomski dvopredmetni studij povijesti

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru
Odjel za povijest
Preddiplomski dvopredmetni studij povijesti

Zlatna groznica u Kaliforniji (1848.-1855.)

Završni rad

Student/ica:

Kristina Alerić

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Mateo Bratanić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Kristina Alerić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Zlatna groznica u Kaliforniji (1848.-1855.)** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 7. srpanj 2021.

SVEUČILIŠTE U ZADRU

Odjel za povijest

Preddiplomski dvopredmetni studij povijesti

Kristina Alerić

ZLATNA GROZNICA U KALIFORNIJI (1848.-1855.)

(završni rad)

Mentor

Izv. prof. dr. sc. Mateo Bratanić

Zadar, srpanj 2021.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	POČETAK ZLATNE GROZNICE	3
3.	ŠIRENJE VIJESTI	4
3.1.	NOVINE <i>NEW YORK HERALD</i>	5
3.2.	NOVINE <i>THE CALIFORNIA HERALD</i>	6
3.3.	NOVINE <i>THE HARTFORD CHRISTIAN SECRETARY</i>	7
3.4.	NOVINE <i>THE CUMBERLAND (MARYLAND) ALLEGANIAN</i>	7
3.5.	NOVINE <i>THE SOUTH</i>	8
3.6.	NOVINE <i>THE CHARLESTON MERCURY</i>	8
3.7.	NOVINE <i>THE CINCINNATI DAILY COMMERCIAL</i>	8
4.	PUTOVANJE DO KALIFORNIJE	9
4.1.	PUTOVANJE RTOM HORN	9
4.1.1.	ŽIVOT NA BRODU	11
4.2.	PUTOVANJE PANAMSKOM PREVLAKOM	13
4.2.1.	RUTE NIKARAGVA I TEHUANTEPEC	14
4.3.	PUTOVANJE KOPNOM	15
5.	SAN FRANCISCO	17
6.	KARAKTERISTIKE LJUDI U ZLATNOJ GROZNICI	19
7.	RAD LJUDI I ALATI	20
8.	SOCIJALNA HISTORIJA	24
8.1.	ODNOS ŽENA I MUŽEVA	24
9.	DRUŠTVENE SKUPINE	26
9.1.	DOMORODCI	26
9.2.	AFROAMERIKANCI	27
9.3.	LATINOAMERIKANCI	27
9.4.	KINEZI	28
10.	ZAKLJUČAK	29
11.	SAŽETAK	31
12.	SUMMARY	32
13.	POPIS LITERATURE	33
14.	POPIS ILUSTRATIVNE GRAĐE	34

1. UVOD

Tema rada odnosi se na Zlatnu groznicu koja je nastupila u Kaliforniji sredinom 19. st. kada su se otkrila nalazišta zlata što je uzrokovalo dolazak velikog broja ljudi u nadi da će se obogatiti. U radu će se prvotno objasniti Marshallovo otkriće zlata na Sutterovoj pilani te sukladno tome objasniti širenje vijesti o nalazištima zlata diljem Sjeverne Amerike kroz objave novinskih članaka, u kojima su znatnu ulogu imale karte i vodiči za bolje snalaženje putovanjem do Kalifornije. Prije samog odlaska na put, novine su pružale osnovno znanje pomoću kojega se moglo snaći, a tijekom puta nailazilo se na mnoge nove novonastale karte te bi se dolazilo u doticaj s povratnicima iz Kalifornije koji su doživjeli neuspjeh u pronalasku zlata, te su i oni bili važan izvor informacija. Iskustva rudara često su izlazila u novinama i u knjigama kao putopisi što je pomagalo ostalima. Međutim, u nekim predjelima bilo je vrlo oskudno znanje o putu i opasnostima koje vrebaju, a zbog takvog nedostatka znanja, oslanjalo se na pričanja koja su kružila među ljudima.

Tri su rute kojima se išlo – rtom Horn, Panamskom prevlakom i kopnenim putem. Opisima navedenih ruta dati će se uvid u geografske odrednice kojima se prolazilo, pojasnit će se način života na brodu za vrijeme putovanja, putovanje vagonima kopnenom rutom, opisati smrtonosne bolesti koje su u to vrijeme harale te opisati razne teškoće na koje se nailazilo ovisno o svakoj ruti. Bitno obilježje Zlatne groznice je razvoj grada San Francisca iz prijašnjeg nerazvijenog seoskog područja, a on predstavlja odredišnu točku putovanja morskim rutama.

Došavši do dijela o rudnicima, opisati će se alati kojima su rukovali rudari i njihov razvoj iz jednostavnijih u složenije, novije vrste te će se dati uvid o samim rudarima, njihovim obiteljskim vezama, njihovoj prilagodbi u drugačijem svijetu i promjeni osobnosti usklađujući se sa slikom snažnih ljudi. Opisati će se rudari koji su bili domorođci i stranci – Latinoamerikanci, Kinezi, Afroamerikanci, i njihov položaj u svijetu koji ih odbija.

U pisanju rada koristila sam se monografijama sljedećih autora: Linda J. Altman, James P. Delgado, James J. Rawls, Brian Roberts i Richard T. Stillson. Linda J. Altman u knjizi *The California Gold Rush: Stories in American History* daje sveukupni prikaz o Zlatnoj groznici iz čega su se u radu izdvojili dijelovi o otkriću zlata i početku Zlatne groznice, kopnena ruta putovanja te se u manjem opsegu nadopunilo i ostale dvije morske rute, a naposljetku obuhvaća i posljednji dio rada o društvenim skupinama (domorođci, Afroamerikanci, Latinoamerikanci i Kinezi). Knjiga *To California By Sea: A Maritime History of the*

California Gold Rush autora Jamesa P. Delgada temeljna je u opisima putovanja rtom Horn i Panamskom prevlakom te sukladnim opisima svakodnevice života na brodovima i prolazima preko kanala Nikaragva i prevlake Tehuantepec. Također, J. P. Delgado daje informacije koje su u radu napisane u opisima nastanka grada San Francisca. Autor James J. Rawls u knjizi *A Golden State: Mining and Economic Development in Gold Rush California* usredotočuje se na rudnike zlata opisujući tehnike rada, alate i strojeve kojima se u iskopima koristilo te njihov razvoj od početnih faza, odmakom vremena, do učinkovitijih varijanti. Uz navedeno, u rad uključena je i tema o socijalnoj historiji baveći se pitanjima masovnosti migracije, uvjetima rada rudara i njihovim organiziranjem u poduzeća i partnerstva.

Nadalje, knjiga *American Alchemy: The California Gold Rush and Middle-Class Culture* Briana Robertsa pruža detaljni uvid o socijalnoj historiji opisujući osobine ljudi i društva u Zlatnoj groznici, odnose unutar obitelji koji se prvenstveno odnose na one između muževa i žena. Posljednja knjiga Richarda T. Stillsona *Spreading the Word: A History of Information in the California Gold Rush* obuhvaća širenje vijesti u vrijeme Zlatne groznice preko tiskovina – pošte, knjiga, karti i novina, te knjiga pruža korisne informacije o kopnenom putovanju dajući uvid o raznim mjestima, gradovima, rijekama i prečacima na ruti.

2. POČETAK ZLATNE GROZNICE

Početak Zlatne groznice povezujemo sa dvjema značajnim osobama, sa J. Marshallom, otkrivačem zlata, i J. A. Sutterom, vlasnikom posjeda na kojemu se otkrilo zlato. John A. Sutter doselio se iz Njemačke u Sjevernu Ameriku kako bi ostvario snove o dobivanju moći i prestiža na način da postane istaknuti barun s velikim posjedima. Time je htio izbjeći sudbinu rada u tvornici papira u pripadajućoj radničkoj klasi društva. Kalifornija ga je privukla zbog svoje gostoljubivosti, elegantnosti i aristokratske naravi gdje se ljudi nisu brinuli o novcu niti su se mučili fizičkim radom. Ovakve karakteristike Kalifornije prisutne su za vrijeme dok je ona pripadala Meksiku. Kada je Sutter došao u Kaliforniju, prvo je stigao u Yerba Buenu, koja je bila nerazvijena i izgledom bijedna (da bi se kasnije razvila u prosperitetan grad San Francisco učinkom Zlatne groznice).¹

Sutter je do 1847. god. dobio zemljište od države (Meksiko je dodjeljivao zemljišta kako bi naselili osvojena područja) na kojemu je sagradio utvrdu na presjeku rijeke Sacramento i Američke rijeke. Unutar utvrde bile su vojarna, pekara, radionice, tvornica pokrivača. Meksičkim ratom koji se odvijao 1846.-1848. god. Kalifornija je pripala Sjedinjenim Američkim Državama, a Sutter je nastavio razvijati svoje carstvo koje je postalo glavno tržište u Kaliforniji proizvodnjom raznih proizvoda. Sljedeći pothvat je bila gradnja pilane u Colomi, na južnim ograncima Američke rijeke.²

Područje Colome bilo je jako pogodno – nalazilo se između podnožja planinskog lanca Sierra Nevada i ravnice Central Valley. Za izgradnju pilane bio je zadužen James Marshall, koji je počeo s radom u kolovozu 1847. godine. Na početku 1848. god., 24. siječnja, prilikom provjeravanja kanala za vodu, Marshall je uočio tragove zlata - žutog metala. Ostali radnici mu nisu povjerovali pa su provjeravali nađenu supstancu – usporedbe s zlatnom kovanicom odgovarale su, prilikom udaranja s čekićem supstanca se nije odlomila te ju ni vatra nije uništila što su sve bili dokazi pravog zlata.³

Kada je Sutter doznao za otkriće zlata, nije htio razglasiti novost pošto Coloma još uvijek nije pravno bila njegova. To je uskoro riješio kada je s domorodačkim plemenom Yalesumni, koji je tu živio, sklopio dogovor dobivajući područje pilane s 12 kvadratnih milja i s pravima rudarenja. Međutim, SAD nije priznavao dogovore sklopljene između pojedinaca s

¹ L. J. Altman, 2012, Chapter 1: Those Golden Hills - A Gentleman of Substance.

² L. J. Altman, 2012, Chapter 1: Those Golden Hills - A Gentleman of Substance.

³ L. J. Altman, 2012, Chapter 1: Those Golden Hills - One Winter's Day at Coloma.

domorodcima, tako da mu je Richard Mason, vojni namjesnik, odbio dati službeno priznanje za to područje, koje stoga nije pripalo njemu.⁴

Slika 1: Područja nalazišta zlata

U ožujku 1848. god. vijesti o pronalasku zlata proširile su se među stanovnicima u Kaliforniji, od jednog čovjeka do drugog, a onaj koji je javno razglasio otkriće vičući ulicama San Francisca bio je Sam Brannan. Nekoliko prvih ljudi koji su na samim počecima otkrića stigli imali su sreće zbog netaknutosti izvora. Oni su pokupili zlato koje je bilo u rijekama i na zemlji lako za uzeti pošto nije bilo zakopano u dubinama pa se nisu mnogo mučili. Pribor su im bili tava, motika i lopata, a zlato su odvajali od nečistoća vrtlogom u vodi (u tavama). Tek kasnije je otpočela Zlatna groznica širenjem vijesti izvan Kalifornije.⁵

3. ŠIRENJE VIJESTI

Tiskani mediji (među njima najbitnije novine) su bili ključan element u širenju vijesti o Zlatnoj groznici te su se prvi novčano okoristili njome tako što su davali informacije kako doći do rudnika zlata u Kaliforniji. Širenje vijesti o otkriću zlata je najranije zabilježeno u kolovozu 1848. god., ali je pravi zamah dobilo tek u prosincu iste godine.⁶

Postojale su mnoge razlike zastupljenosti informacija o Zlatnoj groznici od novina do novina. Prvenstveno one ovise o geografskom aspektu i interesima pojedinih regija (npr. poteškoće u širenju vijesti na Jugu zbog ropstva), a također i raširenosti novina – nisu svima bile dostupne informacije izvan njihovih gradova, dok su drugima bile dostupne informacije na većem teritorijalnom opsegu. Prisutan je i vjerski tisak kojim su, šireći informacije o Zlatnoj

⁴ L. J. Altman, 2012, Chapter 1: Those Golden Hills - One Winter's Day at Coloma.

⁵ L. J. Altman, 2012, Chapter 1: Those Golden Hills - Off to the Foothills.

⁶ R.T. Stillson, 2006, str. 13.

groznici, nastojali u Kaliforniju proširiti svoje misionarske djelatnosti. U nastavku će se pojasniti rad nekih novina.⁷

Konkurencija i suradnja je postojala između novina, karti nalazišta i knjiga s uputama što je uzrokovalo veliki broj njihovih izdanja u kojima se daju proturječne, različite informacije. Suradnja se javlja kada bi se objavile karte, popraćene vodičima koji su ih pojašnjavali, da bi se zatim karte komentirale u novinama o njihovoj korisnosti i valjanosti te bi tako novine služile kao promoviranje karti koje su dobro ocijenili, a vodiči su novinama davali vjerodostojnost u očima javnosti vezano za vijesti o Zlatnoj groznici.⁸

Uz ljude koji su poznavali područje Zlatne regije, puno ljudi koji nisu poznavali navedeno područje su zbog natjecateljskog duha koji je vladao objavljivali karte, ali na temelju starih karti i knjiga koje su prolistali i prilagodili.⁹

Od 1850. god. smanjila se potreba za vodičima zbog većeg interesa u dobivanju informacija o putovanju od rudara, a knjige su i dalje ostale važan izvor informacija, samo što su sada bile obogaćene sadržajima iz osobnih iskustava rudara, odnosno putopisima, koji su rudari sačuvali pišući dnevnik. Jednako su važni bili putopisi pojedinih ljudi, kao i onih objavljenih pod nečijim pokroviteljstvom. U knjigama o Zlatnoj groznici pojavile su se dvije nove kategorije kojom su priče bile obavijene – fikcija i humor.¹⁰

3.1. NOVINE *NEW YORK HERALD*

Osnivač i urednik novina *New York Herald* bio je James Gordon Bennett. Novine su u zemlji bile među najbolje poznatim novinama, te su sadržajno obuhvaćale svakojake vijesti ugađajući interesima čitatelja. Bennett je, u usporedbi sa ostalim novinama, imao najrašireniju mrežu dopisnika što mu je omogućilo da prvi u New Yorku izvijesti o pronalasku zlata u Kaliforniji.¹¹

Dopisnik koji ga je izvijestio o pronalasku je bio Thomas Larkin, koji je obnašao dužnost konzula SAD-a u Montereyu. Već od 1843. god. Larkin je dopisnik novina, ali kako dopisnici u to vrijeme sredine 19. st. nisu bili plaćeni zaposlenici, pisali su pisma koja je urednik objavljivao, te je Larkin koristio naziv „Paisano“ (sunarodnjak) kao pseudonim u pismima. Prije nego je Bennett objavio vijesti o kalifornijskom zlatu, druge istočne novine odlučile su ignorirati rane izvještaje o otkriću jer ih nisu smatrali vjerodostojnima. Larkin u svom pismu,

⁷ R.T. Stillson, 2006, str. 14.

⁸ R.T. Stillson, 2006, str. 43.

⁹ R.T. Stillson, 2006, str. 44.

¹⁰ R.T. Stillson, 2006, str. 171-172.

¹¹ R.T. Stillson, 2006, str. 14-15.

1. srpnja izvještava o pronalasku zlata, a tek se u rujnu Bennett dotiče te teme u novinama. Međutim, Larkinovi izvještaji su dosta preuveličani, što nije zadivilo ni uvjerilo Bennetta u priču o pronalasku zlata, ali je to dovelo s vremenom do „groznice“ za zlatom.¹²

U mjesecu studenom 1848. god. potvrđena je vjerodostojnost vijesti o zlatu o čemu je izvještaj dao Richard Mason, vojni namjesnik, dok je Lucien Loeser navedeni izvještaj i određenu količinu zlata kao fizički dokaz donio preko Panamske prevlake na Istok. Ovo je bilo dovoljno dokaza za Bennetta da počne vjerovati u istinitost o pronalasku zlata. Štoviše, 6. prosinca 1848. god., obraćanjem predsjednika Polka Tridesetom kongresu koje je izašlo u gotovo svim demokratskim novinama (uključujući *New York Herald*), dala se potvrda otkriću zlata na temelju izvještaja javnih službenika.¹³

Ubrzo su uslijedili detaljni geografski opisi mjesta gdje se zlato pronašlo, objavljivale su se informacije o zaradi trgovaca na iskopu, o tehnikama iskopa zlata i slično. Uz službene izvještaje, sve češće se objavljuju članci s neprovjerenim informacijama, od kojih je bilo nekih netočnih i izmišljenih članaka, međutim, na to se nije obraćala prevelika pozornost s obzirom da je otkriće zlata dobilo javno priznanje. Do polovice prosinca, u *New York Heraldu* se počelo s objavljivanjem geografskih odrednica Kalifornije i regija u kojima se nalazi zlato s danim rutama kako doći do odrednice, odnosno do El Dorada.¹⁴

Sve popularnije su postajale reklame koje su informirale o hrani, odjeći, oružju, šatorima i drugim stvarima potrebnima ljudima koji idu na put u potrazi za zlatom. Pisalo se o osnivanju poduzeća i davali savjeti kako se ne bi pomiješao izgled zlata i drugih sličnih tvari.¹⁵

3.2. NOVINE THE CALIFORNIA HERALD

Ove novine su počele izlaziti krajem prosinca 1848. god., a njihov urednik je također bio Bennett. On je smatrao da dnevna i tjedna izdanja njegovih novina ne pružaju dovoljno informacija o Zlatnoj regiji te je stoga napravio posebno izdanje koje se bavilo samo tom temom. Objavljivane su svake korisne informacije koje se tiču Zlatne regije i putova kako doći do nje. Bitna inovacija koja je u novinama uvedena su karte – objavljivale su se zauzimajući dvije trećine naslovne stranice, a ujedno je karta koja je izašla u prvom izdanju novina 26. prosinca 1848. god. prva detaljnija karta te regije koju je nacrtao časnik iz vojske.¹⁶

¹² R.T. Stillson, 2006, str. 15.

¹³ R.T. Stillson, 2006, str. 16.

¹⁴ R.T. Stillson, 2006, str. 17.

¹⁵ R.T. Stillson, 2006, str. 18.

¹⁶ R.T. Stillson, 2006, str. 19.

Nadovezujući se na vojne titule, bitno je istaknuti da su upravo informacije koje su potekle od vojnog kadra imale vjerodostojni status i stoga su bile jako važne. Važna informacija koja se pokazala točnom za 1848. i 1849. god. jest prosječna plaća na području Zlatne regije koja je osam puta veća od one koju radnici dobivaju na Istoku, a bitna je za one „nesretne“ ljude koji nisu uspjeli pronaći zlato i obogatiti se tako da su i dalje na dobitku. Drugo izdanje *California Herald*a je slijedilo 8. siječnja 1849. i ono se dotaklo kopnenih ruta putovanja, opisana su 22 poduzeća koja su išla na putovanje, a karta na naslovnoj stranici je pokazivala zaljev San Francisca.¹⁷

U trećem izdanju, koje je izašlo 16. siječnja, prevladava osjećaj zlatnog uzbuđenja veličajući bogatu Kaliforniju. Ovdje je dano puno informacija o brodovima i o njihovom unaprjeđenju. Zadnje, četvrto izdanje izašlo je 31. siječnja, u kojemu su se ponovile karte Zlatne regije i zaljeva San Francisco, objavilo se pismo Larkina od prošle godine te je očigledan nedostatak novih priča o zlatu.¹⁸

3.3. NOVINE *THE HARTFORD CHRISTIAN SECRETARY*

Ove novine su vjerske, baptističke naravi koje su počele pisati o Zlatnoj groznici zbog organizirane misije u Kaliforniju 1848. godine. Ondje je djelovao misionar O. C. Wheeler koji je novinama davao cjelovite priče za objavljivanje. Novine su istovremeno pisale o grijesima i opasnostima koje slijede ako zlato privuče ljude, te su pojačavali žudnju za njime. Svojim člancima o povećanju količine i kvalitete zlata koje i najbolje ljude odvede u zanos, pojačavali su interes ljudi za zlatom.¹⁹

3.4. NOVINE *THE CUMBERLAND (MARYLAND) ALLEGANIAN*

Ove novine donose zanimljivu priču o neobičnoj prijevari vezanoj uz Zlatnu groznicu. Novine su napisale objavu o Joseu D'Alvearu, Španjolcu i njegovoj spravi „zlatometru“ tvrdeći da je upravo on prvi otkrio zlato u Kaliforniji gdje je izumio spravu i onda je otišao u New York. Iako njegova sprava, prema njegovim riječima, vrijedi na tisuće dolara, tvrdio je da je može napraviti za manje od 20 dolara, a potom ju je prodavao po cijeni od 3 dolara. Naravno, prijevara je otkrivena kada su ljudi davali novac bez preuzimanja kupljene sprave.²⁰ Pravo ime D'Alveara je bilo John T. Houghton, porijeklom iz New Yorka – nije bio uhićen za prijevaru niti je ukradeni novac vraćen ljudima. Pošto su ovakve vrste novine bile u sklopu

¹⁷ R.T. Stillson, 2006, str. 21-22.

¹⁸ R.T. Stillson, 2006, str. 23.

¹⁹ R.T. Stillson, 2006, str. 27-28.

²⁰ R.T. Stillson, 2006, str. 33.

manjih gradova te nisu imale važnost kao novine koje pokrivaju veća područja ili veće gradove, i ne imajući sposobnosti provjeriti točnosti informacija jer uglavnom nisu imali svojih izvjestitelja, krive informacije ili prijevare koje objave im nisu toliko naštetile u daljnjem radu.²¹

3.5. NOVINE *THE SOUTH*

Pitanja oko kojih su se bavile novine *The South* su bila vezana za ropstvo. Na poticanje ljudi s Juga da idu u Kaliforniju u potragu za zlatom dvostrana su stajališta pošto su oni posjedovali robove s kojima bi išli u Kaliforniju te time širili ropstvo u druge regije. S druge strane, do 1852. god. u Kaliforniju je migriralo nešto više od 2.000 Afroamerikanaca kao slobodnih ljudi koji su se pridružili ostalima na zlatnim poljima. Na području Kalifornije se 1850. god. zabranilo ropstvo, međutim oni robovi koji su došli prije te zabrane, i dalje su odrađivali svoj rad, ali s mogućnošću oslobođenja kupnjom svoje slobode.²²

3.6. NOVINE *THE CHARLESTON MERCURY*

The Charleston Mercury novine su bile najpoznatije novine Juga, a urednik je bio John E. Carew. Prvo spominjanje Zlatne groznice u novinama je bilo tek u prosincu 1848. god., a kroz objave se jasno očituje urednikovu nenaklonost prema otkriću zlata. Unatoč tome, u novinama se dalo informacija vezano za odlazak ljudi s Juga u Kaliforniju. Zabilježena je informacija o prvom brodu (Othello) koji je s Juga išao do Kalifornije u siječnju 1849. god., a njega je kupio u svrhu putovanja do Kalifornije R. H. Tucker.²³

Ipak, glavna svrha u novinama bila je razotkriti Zlatnu groznicu, jer se ona na Jugu nije gledala kao na Sjeveru s pozitivnih aspekata, Jugu je Zlatna groznica bila nešto strano i egzotično u negativnom smislu – sudeći po pisanju u *The Charleston Mercury* novinama. S tom svrhom, nije se pisalo puno informacija koje bi pomogle ljudima da dođu do Zlatne regije.²⁴

3.7. NOVINE *THE CINCINNATI DAILY COMMERCIAL*

Najveći grad na Zapadu je Cincinnati kroz koji su ujedno prolazili ljudi u potrazi za zlatom idući preko rijeke Ohio. Urednik novina je bio L. G. Curtiss koji je svoje mišljenje o Zlatnoj groznici objavio – od početka pronalaska zlata vjerovao je u istinitost tih tvrdnji, ali je kasnije

²¹ R.T. Stillson, 2006, str. 33.

²² R.T. Stillson, 2006, str. 33-34.

²³ R.T. Stillson, 2006, str. 34-35.

²⁴ R.T. Stillson, 2006, str. 36.

uvidio da će se samo nekolicina ljudi obogatiti pronalaskom, dok će se većina ljudi vratiti kući siromašniji nego što su bili kad su došli u potragu. Novine su u većoj mjeri nego novine na Istoku objavljivale privatne priče s iskustvima Zlatne groznice.²⁵

4. PUTOVANJE DO KALIFORNIJE

4.1. PUTOVANJE RTOM HORN

Jedan od putova kojim se išlo do zlatom bogate Kalifornije jest rtom Horn smještenim na jugu Južne Amerike. Ova ruta je bila teška zbog jakih morskih struja i teških oluja zbog čega je putovanje dugo trajalo. Putovanje rtom Horn je otprije bilo važno da bi se dospjelo u Tihi ocean radi trgovine s Kinezima, kitolovcima i slično.²⁶

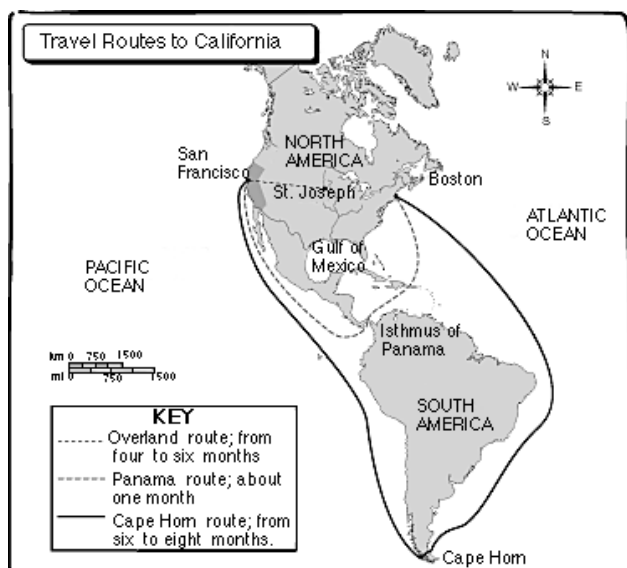
Putovanje oko rta Horn trajalo je šest mjeseci.²⁷ Polazeći od istočne obale išlo bi se Golfskom strujom i Atlantskim oceanom na kojemu se zamijetila afrička obala – Zelenortske otoci. Na povratku Atlantikom, u Rio de Janeiro se zaustavljalo kako bi se zalihe na brodu napunile. Odatle se dalje put može nastaviti rtom ili Mageljanovim prolazom koji je jako uzak. Došavši u Tihi ocean, u lukama Čilea i Perua brodovi bi stali u luke Talcahuano, Callao i Juan Fernandez. Daljnjim putovanjem ponekad bi brodovi zastali zbog nedostatka vjetrova, a približavajući se obali stigli bi u zaljev San Francisca tjesnacem Zlatnih vrata. Najprometnija luka u vrijeme Zlatne groznice je bila New York, iza koje slijede Boston, New Bedford (pristanište za kitolovce), Baltimore, New Orleans i Philadelphia.²⁸

²⁵ R.T. Stillson, 2006, str. 38-39.

²⁶ J. P. Delgado, 1996, str. 18.

²⁷ L. J. Altman, 2012, Chapter 2: California Bound - A Good Ship and a Fair Wind.

²⁸ J. P. Delgado, 1996, str. 18-19.

Slika 2: Tri rute putovanja do Kalifornije

Prvi brod koje je plovio iz New Yorka do San Francisca je bio *John W. Cater* u listopadu 1848. god., dok su prethodni išli do Kalifornije. Boston je slijedio primjer New Yorka te su iz te luke do San Francisca brodovi počeli ploviti u prosincu 1848. god., a poticaj je dala predsjednikova poruka o Zlatnoj groznici. Uz Boston, iz Massachusettsa, aktivne luke su bile New Bedford i Nantucket kojima je trebalo vremena da brodove namijenjene za ribolov i kitolov namijene za putovanje u Kaliforniju, a luka Salem je bila poznata po trgovini začinima.²⁹

Slabiji odaziv putovanja u Zlatnu regiju je bio iz Sjeverne Karoline – u 1849. godini samo dva broda su isplovila, za San Francisco iz Wilmingtona *John Storey*, dok drugi brod *John A. Taylor* nije uspio zaobići rt Horn pa stoga nije uspio doći do Kalifornije, a sklonio se u Rio de Janeiro na godinu dana. I sljedeće godine su samo dva broda isplovila za Kaliforniju tako da se ništa nije poboljšalo. Od luka na Jugu, najaktivnije u Zlatnoj groznici su bile luke Baltimore i New Orleans, dok na općenitoj razini luke sa Juga nisu toliko sudjelovale u plovidbi s ciljem dostizanja Zlatne regije jer su važniju ulogu u tome imale New York i Nova Engleska.³⁰

Veliku ulogu u pomorskoj trgovini je imala država Maine iz čijih luka je u 1849. god. poslano malo manje od 90% svih brodova za Kaliforniju. Dolazak brodova iz prekomorskih zemalja se intenzivirao tijekom 1850. god. – Velika Britanija, Francuska, Njemačke pokrajine, Skandinavske države, Australija te mediteranske zemlje.³¹

²⁹ J. P. Delgado, 1996, str. 20-21.

³⁰ J. P. Delgado, 1996, str. 22.

³¹ J. P. Delgado, 1996, str. 23.

Brodovi koji su išli u Zlatnu regiju većinom su bili trgovački brodovi ili brodovi za kitolov, koji su pak odustali od kitolova i odlučili se ići u potragu za zlatom. Putovanje rtom Horn do Kalifornije je trajalo još samo tijekom 1850. god., a od onda je postalo jako rijetko zamjenjujući ovu rutu putovanjem kroz Panamu zbog lakoće puta do Pacifika. Rtom Horn su uglavnom prolazili brodovi s teretom, dok su se brodovi s putnicima prevozili putem Paname.³²

4.1.1. ŽIVOT NA BRODU

Sačuvani su mnogi dnevници i pisma sa putovanja do Zlatne regije rtom Horn. U njima se opisuju zajednice na brodu, veze između ljudi i način življenja na prljavom i tijesnom brodu te upoznavanje s novom tehnologijom. Problematično je bilo priviknuti se na putovanje i bivanje na brodu zbog činjenice da veliki broj ljudi do tada nije plovio brodom, a također i doticaj s nepoznatim zemljama kada bi pristali u nepoznate luke. Pijanstvo je bio način na koji se tješilo novonastalom situacijom ulaskom u nepoznato, a također svađe i borba među zajednicom.³³

Vrijedilo je pravilo međusobne harmonije i jednakosti među zajednicom u raspodjeli proizvoda. Direktori poduzeća koji bi organizirali putovanja slali bi odabrane direktore na putovanje, dok bi oni ostajali. Broj putnika je bio ograničen i razlikovao se ovisno o poduzećima. Poduzeća bi postavila pravila na brodovima kako bi što sigurnije putovanje prošlo. Za primjer, navest će se neka pravila poduzeća *The Hartford Union Mining Trading Company* – do deset sati navečer svjetla na brodu trebaju se ugasiti, između paluba se nije smjelo pušiti te bi članovi trebali taj prostor održavati čistim, čekalo bi se dopuštenje za pucanje iz oružja.³⁴

Kod drugih poduzeća na šabat se zabranjivao rad, te je bilo zabranjeno kockanje i opijanje, a nije se smjelo trgovati za dobivanje vlastitog profita. Za kršenje pravila morala se plaćati novčana kazna. Kada bi član bio bolestan ili ozlijeđen, ne bi radili poslove, ali bi i dalje dobivali profit – koji se jednako dijelio među članovima. Također, putovanje kući poduzeće bi materijalno osiguralo. Međutim, ovo predstavlja idealni obrazac ponašanja koji se urušava čim se uvidi stvarna situacija na brodu, te se poseže za opijanjem i kockanjem kao vrstom

³² J. P. Delgado, 1996, str. 25-26.

³³ J. P. Delgado, 1996, str. 26-27.

³⁴ J. P. Delgado, 1996, str. 28-29.

zabave na monotonom brodu. Također, poduzeća bi se pri dolasku u Kaliforniju raspale zbog nedostatka financijskih sredstava.³⁵

Pošto je većina brodova prije odlaska u Zlatnu regiju plovila i bila u upotrebi, za novu svrhu brodovi su se popravljali izvana i uređivali iznutra kako bi uski prostor kojeg pružaju brodovi učinili što ugodnijim za putnike te prilagođavajući ih teškoćama na putovanju.³⁶

Tijekom početnog tjedna plovidbe na moru, putnici koji prije nisu plovili (a takvih je bilo puno), patili bi od morske bolesti i padali u očaj da bi se tek kasnije pomalo priviknuli na okolinu. Prilikom početnih teškoća i pojave morske bolesti putnici bi odavali počast božanstvu Neptunu. Mnoga putovanja su u početku bila popraćena olujama što je stvaralo probleme sa stvarima pošto ih putnici nisu stigli pospremiti pravilno, tako da su se na podovima klizale i sudarale sa drugim objektima. Kasnije bi se stvari pospremile pravilo, a putnici bi se navikli na ovakvo okruženje u kojemu su naučili odmah djelovati tijekom oluja.³⁷

Na brodovima nije bilo hladnjaka za skladištiti hranu pa su koristili meso trajnijeg roka i slano meso. Meso se stavljalo u bačve sa soli kako bi mogli izdržati mjesece putovanja otvorenim morem, a da bi takvo meso bilo jestivo, ostavljali bi da se natapa u vodi cijeli jedan dan prije konzumiranja. Na raspolaganju su imali rižu, grah, ocat, šećerni sirup, tvrdo ispečene kekse (*hardtack*) i kondenzirano mlijeko te bi se spremao puding od brašna, loja i voća.³⁸

Putnici bi se na brodovima zabavljali igrajući razne igre – šah, dama, trik-trak; čitalo se knjige i raspravljalo, pjevalo pjesme i pričale priče, prakticirao sport ribolovom. Oko broda putnici bi plivali, u moru bi ronili i zabavljali se u vodi. Paluba bi oživjela koncertom pjevanja i plesom, za koje su imali i popratne instrumente, a najpopularnija pjesma koju su izvodili je bila „Oh, California!“³⁹

Zanimljiva promjena na brodovima dogodila se 1849. godine s putovanjima za Zlatnu regiju, a to je bila proslava praznika. Najvažniji od njih su bili Dan nezavisnosti (4. srpnja), Dan zahvalnosti i Božić, a slavljenjem bi se pokušavali što više približiti životu na kopnu, kakvog su prije živjeli. Na proslavi bi se držali govori, pripremili banketi, slavilo bi se pucanjem iz pištolja ili vatrometom. Također, pratilo se izbore i političke događaje i slavilo rezultate.⁴⁰

Kliper (vrsta jedrenjaka) razvio se u 1840-im godinama zbog trgovanja s Kinom, ali se znatno rasprostranio u razdoblju Zlatne groznice. Kliperi su prvotno služili kao brza zamjena

³⁵ J. P. Delgado, 1996, str. 29.

³⁶ J. P. Delgado, 1996, str. 30.

³⁷ J. P. Delgado, 1996, str. 32-33.

³⁸ J. P. Delgado, 1996, str. 34.

³⁹ J. P. Delgado, 1996, str. 36-39.

⁴⁰ J. P. Delgado, 1996, str. 40.

brodovima koji nisu mogli nastaviti put do Kalifornije, a kako su bili jako brzi, ostali brodovi se nisu mogli mjeriti sa njime. Brzina prijevoza kliperima pogodovala je skraćivanju vremena putovanja – od New Yorka do San Francisca prvotno je putovanje trajalo 125 dana, da bi se dostigao rekord putovanja od 89 dana u 1851. godini.⁴¹

4.2. PUTOVANJE PANAMSKOM PREVLAKOM

Zlatna groznica pogodovala je ponovnoj popularnosti putovanja Panamskom prevlakom, koja spaja Tihi ocean i Karipsko more. Od 16. st. ova ruta je bila važna za Španjolsku trgovinu, do 19. st. kada je uslijedio pad Španjolskog Carstva u Americi. Tridesetih i četrdesetih vraća se interes za Panamsku prevlaku, pogotovo tijekom Meksičkog rata (1846.-1848.) kada SAD pripaja Kaliforniju te se javlja potreba za boljom komunikacijom SAD-a sa novoosvojenim teritorijima na Tihom oceanu.⁴²

U tu svrhu osnovalo se dva poduzeća– *The United States Mail Steamship Company* i *The Pacific Mail Steamship Company* zadužene za slanje pošte parobrodom između Oregona i Paname, a posao je vodio Arnold Harris. On je surađivao sa poduzećem *Howland and Aspinwall* koja je trgovala diljem svijeta, a sjedište joj je bilo u New Yorku. U početnom vremenu djelovanja navedenih poduzeća, vladao je kaos – puno ljudi je htjelo putovati parobrodom ovom rutom, te su luke bile prenapučene, a samo dio mase je mogao putovati, s već kupljenom kartom, ili proći na parobrod bez karte, ali s većom količinom svote novca kao ulaznicom. Nametala se potreba boljeg organiziranja i kupnje više parobroda kako bi se zadovoljila potražnja, a to je bio zadatak *Aspinwalla* – on je nabavljao nove parobrode od poduzeća. Neki od njih su britanski *Unicorn*, američki *Tennessee*, *Republic*, *Northerner*, *Isthmus*, *Fremont*. Tri glavna parobroda koja su prevozila bila su *California*, *Oregon* i *Panama*.⁴³

Područje Paname obilovalo je džunglom u kojoj su obitavali komarci koji su prenosili malariju i gdje se nalazila zagađena voda koja je uzrokovala koleru.⁴⁴ Dolaskom parobrodom na karipsku obalu u Panami, stiglo bi se na područje rijeke Chagres, te bi putnici noćili u Gorgoni, a prevlaka bi se zatim prešla pješice, na mazgi, ili bi se čamcem išlo preko rijeke. Nestrpljivi putnici su na raspolaganju imali razgledavanje grada Paname i pripadajuće luke sa zadivljujućom arhitekturom i lokalnim običajima. Međutim, zbog prenapučenosti putnika u

⁴¹ J. P. Delgado, 1996, str. 44-45.

⁴² J. P. Delgado, 1996, str. 47.

⁴³ J. P. Delgado, 1996, str. 47-51.

⁴⁴ L. J. Altman, 2012, Chapter 2: California Bound - The Panama Connection.

smještaju u Panami, razbuktale su se bolesti poput malarije i kolere, od kojih su svaki dan umirali ljudi.⁴⁵

To nije spriječilo daljnje mase ljudi da dolaze u Panamu pošto im nije bio problem doći, ali je bio problem otići iz nje, zbog velikog broja ljudi i već spomenutog problema manjka brodova. Kako bi olakšao put prelaska prevlake, umjesto čamcem i na mazgama, sagradila se željeznica na inicijativu Williama H. Aspinwalla preko područja močvare, prašume i planina. Ona je povezivala luku Colon/Aspinwall i grad Panamu – počela se graditi 1849. god., a dovršena je 1855. godine. Do konačne izgradnje željeznice, mnogi radnici su tijekom gradnje umrli zbog već navedenih bolesti koje su harale. Panamska željeznica je prva transkontinentalna željeznica u Americi i značila je pravi preokret u prelasku prevlake. Daljnjim putovanjem do San Francisca trebalo je 20 dana do cilja, a parobrodi bi pristajali u Acapulco ili San Blas da se obnove zalihe ugljena i namirnica.⁴⁶

4.2.1. RUTE NIKARAGVA I TEHUANTEPEC

Veliki interes ljudi za putovanjem uzrokovao je pojavu drugih poduzeća za prijevoz putnika od kojih se ističe *Commodore Corneliusa Vanderbilta*. Za nju je značajno otvaranje nove rute preko Nikaragve rijekom San Juan i jezerom Nikaragva, a 1851. god. Vanderbilt je otvorio kanal Nikaragva parobrodom *Independence* i *Pacific* koji su stigli iz New Yorka. Nikaragvanska ruta nikad nije prestigla Panamsku u broju putnika, a stanje se otežalo protestima protiv Vanderbilta (plakati *Vanderbilt's Death Line*) u San Franciscu zbog loših i nehigijenskih uvjeta na parobrodovima.⁴⁷

Prevlaka Tehuantepec u Meksiku je još jedan put kojim se išlo, a pogodovala je povezivanju Veracruga i Meksika sa Tihim oceanom. Tu su se nalazile luke Ventosa i Mazatlan odakle su brodovi išli do Paname i Nikaragve.⁴⁸

Panamska ruta je bitna jer je ona omogućila povezivanje Kalifornije sa ostatkom svijeta stvarajući redovnu liniju u upotrebi. Do pojave klipera, ovim putem prevozila se roba. Većinom se biralo ići putem kopna ili preko rta Horn do Kalifornije, ali oni koji su se vraćali preko Paname ili Nikaragve, uvidjeli su pogodnosti te rute i ubuduće birali taj put.⁴⁹

⁴⁵ J. P. Delgado, 1996, str. 51-52.

⁴⁶ J. P. Delgado, 1996, str. 53-55.

⁴⁷ J. P. Delgado, 1996, str. 59.

⁴⁸ J. P. Delgado, 1996, str. 60.

⁴⁹ J. P. Delgado, 1996, str. 65.

Važna uloga panamskih parobroda u kojoj su prednjačili je omogućavanje dotoka informacija iz ostatka svijeta i to putem novina, pisama i putnika, te su stoga bili glavni izvori prikupljanja izvanjskih vijesti.⁵⁰

Panamski parobrodovi imali su dozvolu prevoženja nađenog zlata u Kaliforniji, a zauzvrat bi *Pacific Mail Steamship Company* dobila 5% količine prenošenog zlata. Kasnije je njihova zarada opala na 2,5% do 1850. god. kada se povećala količina nađenog zlata. Sami prijevoz na parobrodu je bio siguran, uobičajeno nije bilo pljački, a zaštita je osigurana zbog mjera sigurnosti koje su se provodile – zlato se čuvalo u škrinjama s lokotom unutar soba koje su bile obložene željezom. Postavljeni su agenti da čuvaju zlato, a parobrodovi su imali police osiguranja te bi se isplatilo kapetane dodatno koji bi doveli zlato netaknuto i na taj način sačuvali disciplinu na brodovima.⁵¹

Uz zlato, također se prevozio kovani novac koji u vrijeme izbijanja Zlatne groznice nije bio uobičajeni način plaćanja. Do 1854. god. koristili su se grumeni zlata ili prah kao novac, a navedene godine nastala je *U.S. Mint* kovnica u San Franciscu, koja je pridonijela rasprostranjenosti kovanog novca. Naime, trgovina s Europom zahtijevala je kovani novac te se moralo prilagoditi tomu, te se zato nakupilo dosta kovanica stranih valuta. Kovani novac se dostavljao iz SAD-a u Kaliforniju trgovcima i bankama.⁵²

4.3. PUTOVANJE KOPNOM

Kopneni put trajao je minimalno četiri mjeseca, a išlo se u proljeće duž rijeke Missouri vagonima, koji su se na brodovima prebacivali preko rijeke i nastavili put. Moglo se ići putovima – prugom Oregon-Kalifornija, prugama Meksiko, Santa Fe i Arkansas.⁵³

Vagoni su bili pokretani mazgama, od 12 do 20 mazga je moglo pokretati jedan vagon, ovisno o teretu i težini vagona, a one su bile istrenirane da djeluju usklađeno.⁵⁴

Problem na kopnenom putu je bilo blato u kojemu su kotači vagona zapinjali pa se smanjivao teret kako ne bi zapali u duboko blato jer je vagoni onda bilo teško izvući iz toga. Hrana također nije bila raznolika, bili su na nekoj vrsti dijete konzumirajući dvopek i slaninu s kavom, a prenosili su se još suhomesnati proizvodi, sol, brašno i sušeno voće. Tijekom puta hvatalo se ribe, lovilo jelene i bizone, i skupljalo bobice i povrće. Uvečer bi se zapalila vatra večerajući i zabavljajući se pričama i pjesmama. Putem su se događali poneki okršaji s

⁵⁰ J. P. Delgado, 1996, str. 68.

⁵¹ J. P. Delgado, 1996, str. 66.

⁵² J. P. Delgado, 1996, str. 66.

⁵³ L. J. Altman, 2012, Chapter 2: California Bound - Across the Wide Missouri.

⁵⁴ J. J. Rawls, 1999, str. 261.

domorodačkim stanovništvom zbog dolaska na njihov teritorij, ali putnici bi ionako nastavili put tako da nije bilo većih problema za putnike, dok su domorodci pokupili razne bolesti od pridošlih ljudi koje su uzrokovali njihove smrti. Prelazeći put, došli bi u Fort Laramie, koji se nalazi u današnjoj saveznoj državi Wyoming, te bi prošli kroz Black Hills do Rocky Mountains, gdje bi prošli kroz South Pass i stigli do Great Divide, mjesta gdje se Atlantic i Pacifik razdvajaju.⁵⁵

Na kopnenom putu, često se viđalo povratnike, one koji nisu uspjeli naći zlato te su se vratili kući razočarani. Puno informacija davali su na putu onima koji su pošli u Zlatnu regiju, ali su se te informacije morale pažljivo procijeniti pošto su se zbog neuspjeha i opravdavanja povratka kući, često preuveličavale teškoće.⁵⁶

Prije dolaska u Fort Laramie, točka u kojoj bi se stajalo bila je Fort Kearny, u kojoj bi uglavnom putnici ostajali na jedan dan. Tu bi se izmjenjivalo informacije – međusobno sa drugim putničkim kompanijama i od vojske bi nove vijesti dobivali, nabavljalo se potrebne stvari i prodavalo nepotrebne. Ovo mjesto je bitno zbog pružanja poštanske službe, kao prvog mjesta s tom uslugom od početka putovanja. Od Fort Kearnya do Fort Laramiea put je bio lagan, a išao je uz rijeku Platte, iza koje slijedi rijeka Sweetwater, a na području prijelaza rijeka voda je bila otrovna, na što je trebalo paziti zbog stoke.⁵⁷

Fort Laramie je mjesto koje je pružalo usluge kao i Fort Kearny, ali je bio razvijeniji zbog ranijeg razvijanja u trgovačko mjesto. South Pass je bio na polovici puta i stoga bitno mjesto prelaska zbog kontinentalne podjele. Daljnji tijek putovanja bio je opasniji zbog manjka informacija zbog kojih su se putnici često gubili, a od ovog predjela domorodci su bili opasniji negoli prije navedene točke putovanja. Od South Passa dalje se moglo ići prema Salt Lake Cityju ili prečacem Sublette Cutoff koji je vodio do Fort Halla. Iz Salt Lakea put se granao na tri odjeljka – Hastings Cutoff kojim su rijetko koji išli, Fort Hall koji se spajao na prugu Oregon i Salt Lake Cutoff kojim su mnogi odlučili ići. Svi putovi, uz izuzetak Hastings Cutoffa, vodili su rijekom Humboldt, koja se nalazila u Nevadi. Tu su nastupile najgore teškoće puta zbog pustinje i planina.⁵⁸

Tim putem moglo se skloniti u Great Meadowu, a prelazeći pustinju, dalje bi se išlo rutom Carson ili Truckee. Ako se nije išlo preko Great Meadowa, onda bi put vodio Lassen

⁵⁵ L. J. Altman, 2012, Chapter 2: California Bound - Life and Death on the Prairie.

⁵⁶ R.T. Stillson, 2006, str. 88.

⁵⁷ R.T. Stillson, 2006, str. 90-94.

⁵⁸ R.T. Stillson, 2006, str. 95-99.

Cutoffom, kojim bi se stiglo u gornji dio doline Sacramento, a ruta je bila nepoznata na kartama pa se snalazilo pomoću dobivenih neslužbenih informacija.⁵⁹

Slika 3: Kopnena ruta do Kalifornije

5. SAN FRANCISCO

San Francisco je doživio uspon kao trgovačko središte 1835. god., a tijekom Meksičkog rata je postao najveće urbano središte u istoimenom zaljevu. Ono je glavno područje dolaska ljudi u potrazi za zlatom, koji odatle idu rijekama Sacramento i San Joaquin do luka Sacramento, Stockton i Marysville – mjesta nadomak rudnika.⁶⁰

Dolazak velikog broja ljudi u San Francisco uzrokovao je porast broja stanovništva te sukladno tome njegov prijelaz iz statusa sela u status grada – sa početnih 2.000 u 1849. god. do porasta na 20.000 do 40.000 ljudi 1850. god. (broj stanovništva varira u rasponu navedenih brojeva). Sami položaj grada nije pogodovao njegovom pretvaranju u veći grad zbog geografskih prepreka (strmost, plitka uvala Yerba Buena) koje su se uspjele nadvladati приходима Златне грознице и константним протоком ljudi. Ovim promjenama grad se pretvorio u metropolu kakav status je zadržao i nakon prolaska uzbuđenja oko Zlatne groznice.⁶¹

Problem San Francisca u početku je bio manjak pristaništa u kojima bi se obavljao utovar i istovar robe s brodova te manjak zgrada kao prostora gdje bi se držala dovezena roba. Problem s zgradama uvjetovao je življenje stanovnika u šatorima, a kasnije su se proširili bliže prema zaljevu. Zbog plitkog zaljeva, gradilo se pristaništa, a sami grad se proširio prema dubljim vodama u kojima su se brodovi mogli usidriti.⁶²

⁵⁹ R.T. Stillson, 2006, str. 108-110.

⁶⁰ J. P. Delgado, 1996, str. 74.

⁶¹ J. P. Delgado, 1996, str. 75.

⁶² J. P. Delgado, 1996, str. 81.

Trgovačka roba se stoga držala na tim pristaništima. Izgled grada je poprimio poseban izgled zbog niza pristaništa kraj kojih su bile kolibe i skladišta. Za gradnju pristaništa osnovalo se poduzeće *The Central Wharf Joint Stock Company* koja je pobudila velik interes i odaziv ljudi za gradnjom što je rezultiralo uspjehom i daljnjim poticajem za gradnjom pristaništa koji vode iz podnožja ulica u zaljev. Neke od tih ulica su Market, Pacific, Jackson, Washington i ulica Sacramento.⁶³

Plitka područja iznad kojih su se izgradila pristaništa u zaljevu napunila su se ubrzo smećem iz grada i pješćanim dinama. Plićake se nastavilo puniti da stupovi pristaništa imaju dovoljno dobro učvršćenje u zemlji, koje nije bilo dobro u niskoj razini vode.⁶⁴

Gradnja se nastavila u punom pogonu – uz pristaništa, bitna je gradnja skladišta za trgovačku robu. Međutim, sav trud je propao nakon velikog požara u 1851. god. koji je jako naštetio gradu – nova konstrukcija je nastradala jer je sve bilo građeno od drva, a vatra je bila toliko intenzivna da je naštetila i nekim zgradama od željeznih konstrukcija. Ova nesreća je uzrokovala postupnu zamjenu upotrebe drvenih materijala ciglom.⁶⁵

Nakon nadograđivanja luke, razvile su se uslužne djelatnosti koje su bile na raspolaganju nadolazećim brodovima i pomorcima. Prva od njih je usluga peljara koji je usmjeravao brodove kroz uski prolaz Zlatnih vrata do sidrišta, a ova služba je bila korisna s obzirom da mnogi nisu poznavali ovo područje te im je pomogla u snalaženju u stranim vodama.⁶⁶

Dolaskom u luku, javljali su se problemi pronalaska sidrišta zbog popunjenosti mjesta pa su tu pomagali čamci i „upaljači“ – vrsta plovila s ravnim dnom, koji su bili zaduženi za prijevoz robe i putnika s brodova do luke. Sljedeća važna služba bila je služba brodske agente koji su bili zaduženi za okupljanje brodske posade birajući ljude s liste na kojoj su se prijavili. Tu su bili i opskrbljivači brodova koji su brodove snabdijevali potrebnim stvarima – hranom, olovom, kožom, konopcima, čavlima, pamukom, dlijetom, fenjerima i raznim drugim stvarima.⁶⁷

Već u ranim počecima razvoja grada (1849.), lučki kapetan je dobio zadatak bilježenja pomorskog prijevoza, odnosno bilježenja dolazaka i odlazaka brodova u luku, navodilo se iz koje luke su pošli te u koju luku su došli sa imenima brodova i brojem putnika. Uvid o brodovima dobio se sa vidikovca na vrhu Loma Alte (na sjeveru uvale Yerba Buena visokoj 86.5 metara) gdje bi se s vrha zgrade signaliziralo mahanjem zastave o dolascima brodova na

⁶³ J. P. Delgado, 1996, str. 84-86.

⁶⁴ J. P. Delgado, 1996, str. 87.

⁶⁵ J. P. Delgado, 1996, str. 89.

⁶⁶ J. P. Delgado, 1996, str. 91.

⁶⁷ J. P. Delgado, 1996, str. 94-101.

drvenim semaforima s produženim rukama, koji bi se uočili teleskopom. Ovime se davalo informacije gradu o tipu broda i mjestu odakle je došao. Vidikovac je ubrzo postao poznat pod imenom *Telegraph Hill*.⁶⁸

Vlasnici vidikovca *Telegraph Hill* bili su Timothy E. Baugh i George F. Sweeney koji su 1850. god. otvorili drugi vidikovac na Point Lobosu na jugu zaljeva sa kojega se vidljivost pretezala daleko na otvoreno more. Ovaj vidikovac je davao sa semafora signale vidikovcu *Telegraph Hillu* koji bi dalje prenosio informacije centru grada namijenjene trgovcima. U gradu su trgovci dobili letke kako bi naučili signale koji se šalju na semaforima vidikovaca.⁶⁹

Baugh i Sweeney su uveli prvi električni telegraf u San Franciscu 1853. god. koji je povezivao Point Lobos s ulicom Sacramento u centru grada gdje je bio njihov ured. Ovim činom *Telegraph Hill* više nije bio u upotrebi, dok je Point Lobos zaživio do 1861. god., do pojave radara i moderne komunikacije preko radija i telefona.⁷⁰

6. KARAKTERISTIKE LJUDI U ZLATNOJ GROZNICI

Zlatna groznica je razvila poseban tip ljudi - energične, temperamentne, nestrpljive i znatiželjne, koji su okarakterizirani popraćenim radnjama kockanja, tučnjave, linčovanja i bludnošću. Tu nije bilo mjesta za slabiće i za neradnike – oni su ostajali kod kuće.⁷¹

Pojava navedenog tipa ljudi je uzrokovalo početkom 20. st. stvaranje „američkog tipa“ ljudi kojemu su bitne bile materijalne stvari, ali bez razvijenog intelektualnog smisla. Prema nekima, iskustvo kojeg se steklo u Zlatnoj groznici naštetilo je Amerikancima što se očituje i jasno vidi tek u kasnijim godinama. U takvom načinu života, u stečenoj slobodi, bilo je rasprostranjeno nasilje, uglavnom zbog nedostatka vlasti na tom području. Međutim, na samome početku širenja Zlatne groznice, očekivala se prekomjerna upotreba nasilja koje je u stvarnosti bilo manje zastupljeno, a to je zbog miroljubive naravi područja Zlatne regije te stvaranja stereotipiziranih slika zbog kojih se očekivala vrsta teških nasilja (npr. svakodnevnih ubojstava). Ono po prirodi nije bilo nasilno, iako nasilja jest bilo, ali u blažim vrstama od očekivanih, a također se očitovala miroljubivost ljudi što se vidi u lakom sklapanju prijateljstava.⁷²

⁶⁸ J. P. Delgado, 1996, str. 76.

⁶⁹ J. P. Delgado, 1996, str. 77.

⁷⁰ J. P. Delgado, 1996, str. 78.

⁷¹ B. Roberts, 2000, str. 198.

⁷² B. Roberts, 2000, str. 200-201.

S odmakom vremena od početnih dolazaka ljudi, stvari su se promijenile. S neuspjehom u pronalasku zlata i bespotrebnom trošenju vremena i novca, rudari su postajali isfrustrirani što je rezultiralo većom ulogom nasilja u njihovim životima. Također, ljudi su se mijenjali prilagođavajući se novom okruženju i uklapajući u sliku „pravog“ muškarca koji pije i kocka se što je bilo sasvim različita slika ljudi prije nego su tu došli, te su kao takvi nepoznati svojim obiteljima.⁷³

Ovakve slike Zapada postoje u kontrastu sa Istokom, koji je ukroćen i miran te ograničen pravilima u otmjenom društvu. Na Zapadu, u Kaliforniji sve je bilo suprotno i tu su ljudi mogli izraziti slobodu svoje unutarnje nemoralnosti divljaštvom bez ikakvih ograničenja prvenstveno zbog anonimnosti koja je vladala. Ovakvo društvo je povuklo sve novopridošlice da se oslobode svog kulturnog tereta i da se uklope u sredinu koju ne zanima prošlost pojedinaca – svi se nalaze u istom položaju. Posljedično je slijedila kriza reprezentacije identiteta kada pojedinci sami sebe nisu prepoznavali zbog drugačijeg načina ponašanja koje su morali slijediti, a tražene osobine nisu mogli u potpunosti usvojiti. Došli su u položaj gdje se nisu mogli potpuno odreći unutarnjeg moralnog odgoja i niti potpuno prijeći na novi stil kojime se krši moralnost i omogućuje uživanje bez ograničenja.⁷⁴

7. RAD LJUDI I ALATI

Stanovništvo su u Kaliforniji većinom sačinjavali Amerikanci, a broj stranaca se povećavao razbuktavanjem Zlatne groznice, međutim nikada nije premašilo broj američkog stanovništva. 1850. god. stranaca je bilo 24% u odnosu na američko stanovništvo, te se broj povećao na 39% 1860. god., a kasnije se više nije povećavao već pomalo smanjivao. Stoga su Amerikanci usadili svoje vrijednosti u to područje – ekspanzionističke, materijalističke vrijednosti uz optimizam koji je vladao u društvu. U Kaliforniju se dolazilo sa ponosnim duhom samovrijednosti i individualizma uz pretjerani nacionalizam i vjeru u institucije (socijalne i političke).⁷⁵

Bitna značajka kalifornijske groznice jest njeno pružanje mogućnosti bogaćenja velikom broju „običnih“ ljudi, onih koji nisu bili stručni u određenoj vještini ili znanju. Za razliku od Europe, u Americi se nije razvilo inženjerstvo, ono je tek bilo u ranoj razvojnoj fazi, a oni koji su se time bavili nisu imali prave edukacije o tom poslu. Stoga su u rudnicima na znanstvenom polju radili inženjeri iz Europe, dok su domaći ljudi bili zaduženi za rad i

⁷³ B. Roberts, 2000, str. 202.

⁷⁴ B. Roberts, 2000, str. 203-204.

⁷⁵ J. J. Rawls, 1999, str. 26.

mehaničke inovativnosti. U početku kopanja rudnika nisu bili potrebna iskustva kopača niti bolja oprema, već tek kasnije pri dubljim iskopima. Tehnološki strojevi i alati za te potrebe razvili su se nadograđujući i usavršujući već postojeću opremu koja je bila u funkciji, tako da nije bilo novih otkrića već samo prilagođavanja novim uvjetima rada.⁷⁶

U početku su se za iskapanje šljunčanih površina koristili uobičajeni alati – lopate, motike, tkane košare, mesarski noževi i tave. Kasnije je u upotrebu došla druga oprema – kutije koje su odvajale teže zlato na dnu od lakšeg pijeska i šljunka na vrhu, drvene zdjele, tave napravljene od željeznog lima, sustavi odvajanja i suhog pranja pomoću kože i deke, tehniku spajanja i miješanja zlata sa živom. Navedene tehnike i alati rezultat su utjecaja Hispanoamerikanaca, a područje gdje su imali najvećeg utjecaja bili su „južni rudnici“, koji su se nalazili južno od rijeke Mokelumne. Do 1850. god. dijelili su svoja postignuća, a tada su bili istjerani iz Kalifornije zbog diskriminacije od strane Amerikanaca.⁷⁷

Kutije u kojima se odvajalo zlato od drugih supstanci smatralo se kineskom inovacijom zbog njihovog prilagođavanja u korištenju starih tehnika i alata, iako je navedene kutije predstavio Isaac Humphreys da bi tek onda Kinezi preuzeli taj model koji su proizvodili u Kini i prevozili u Kaliforniju.⁷⁸

Bitan azijski izum koji je bio rasprostranjen u Kaliforniji je lančana pumpa kojom bi se voda ispumpavala na potrebnim mjestima. Nadograđivanje starih mehanizama osim novog oblikovanja uključuje zamjenu nožnog i ručnog pogona u olakšane i jeftinije načine pokretanja snagom vode i pare, naravno gdje je zamjena bila moguća. Iako nijedno usavršavanje tehnika i alata nije bilo popraćeno nekim novim izumima, daju im se zasluge za smišljanje najproduktivnijih načina iskorištavanja kakvi su preuzimani i drugdje u svijetu.⁷⁹

Po mogućnostima rada i konačnim rezultatima razlikovale su se manja i veća poduzeća – manja su imala manji broj rudara, manje posjeda s manjim kapitalnim ulaganjima popraćenim starim metodama rada. Iako su brojnija bila manja poduzeća, zbog navedenih razloga nisu bile učinkovite u proizvodnji za razliku od većih poduzeća. Česti su bili raspadi manjih poduzeća, ali bi se brzo zamijenile organiziranjem novih.⁸⁰

1850-ih godina u okrugu Nevada javila se potreba za dubljim kopanjem ispod površine zemlje prvotno tehnikom „kojotiranja“, koja je kasnije prešla u tuneliranje ili iskopavanje, kojim se moglo zahvatiti ispod površine 15.2 do 60.9 metara. Prije kopanja morala se pročistiti

⁷⁶ J. J. Rawls, 1999, str. 27-28.

⁷⁷ J. J. Rawls, 1999, str. 29.

⁷⁸ J. J. Rawls, 1999, str. 30.

⁷⁹ J. J. Rawls, 1999, str. 31.

⁸⁰ J. J. Rawls, 1999, str. 32.

površina od stijena, a u područjima gdje su bile obilne količine vode, puštali bi vodu u zemlju čime bi se ispralo tlo. Hidraulično kopanje se razvijalo kod pojedinaca koji su neovisno od drugih razvijali svoje metode funkcioniranja. Edward E. Matteson se dosjetio ideje o mlaznici namijenjenoj da se smanje strmi i visoki sprudovi mlazom vode koju je u 1853. god. testirao. Crijevo kojim je prolazila voda prvotno je bila od kože, a ubrzo se zamijenila platnom koje se pokazalo lošim materijalom zbog skupoće i brzog trunjenja, a s povećavanjem pritiska vode, platno bi pucalo.⁸¹

Uskoro je nastala nova zamjena sa željeznom cijevi, a željezo je također zamijenilo sve drvene konstrukcije. Mlaznice su postale veće i imale su poboljšane mogućnosti što je omogućilo bolje upravljanje strojem. Korištenjem hidraulike, materijali bi se potisnuli nizvodno, ali su iza njih ostajale velike rupe i dijelovi tih materijala koji su uzrokovali začepljenje rijeka koje je bilo štetno za farmere kada bi se za vrijeme poplave materijali proširili po farmama.⁸²

Podzemno rudarstvo tvrdih stijena počelo se razvijati 1849. god. kada se u počecima nisu obazirali na geološke odrednice te su puno uložili na uvoz europske tehnologije. To je dovelo do neuspjeha rudarenja koje se ipak nastavilo ubrzo nakon obogaćivanja znanjem o geologiji, mineralogiji, mehanici i inženjerstvu.⁸³

Do 1860-ih godina nije se uspijevalo, uglavnom, kopati dublje od 91.4 metara, dokle sežu podzemne vode. Do te razine bilo je lakše kopati, a zlato je bilo kvalitetnije zbog sulfida koji su omogućavali oksidaciju. To je privlačilo rudare na iskapanje samo na površinskim razinama. Koristili su se raznim tehnikama kojima se otvaralo rudnike na dva načina - horizontalno i vertikalno – bušenjem, izvlačenjem, isušivanjem, dizanjem rude i miniranjem. Kola za odvoz rude do 1860-ih godina funkcionirala su na ručni pogon, a tek povremeno se za vuču upotrebljavalo konje, magarce i mazge. Za bušenje se koristio barut, dok se dinamit proširio 60-ih i 70-ih godina 19. st. iako je bio učinkovitiji jer nije trebao velike bušotine kao barut čime se smanjio broj ljudi koji je morao djelovati na iskopima, pošto je sada bio potreban manji promjer djelovanja, a upravljanje dinamitom mogao je svladati manji broj ljudi za razliku od upravljanja barutom. Također, u navedenom periodu vremena, bušilo se ručnim načinom, dok je zamjena sa strojnim bušilicama dolazila sporo zbog skupoće strojeva

⁸¹ J. J. Rawls, 1999, str. 33.

⁸² J. J. Rawls, 1999, str. 34-35.

⁸³ J. J. Rawls, 1999, str. 36.

zbog koje je upitno bilo koliko se isplati stroj u konačnom radu, a početni problemi su bili i njihovo nezgodno postavljanje dok nisu postali manji i jeftiniji.⁸⁴

Španjolci su donijeli i raširili upotrebu *arrastre* u rudnike – to je bila vrsta rane verzije mlina u kojima bi se usitnjavale rude i međusobno stapale, a za pokretanje koristilo se mazgom, konjem ili vodenim kotačima. U upotrebi je bio još i čileanski mlin u kojima se rude usitnjavalo mlinskim kamenjima (žrvnjem) u tavi ili na kamenim površinama. Španjolski mlin je bio bolji i češće se koristio zbog mogućnosti većeg proizvodjenja za razliku od čileanskog koji je manje količine ruda mogao obraditi zbog manjeg opsega i usporenog rada.⁸⁵

Ubrzo se stvorio novi tip mlina u Kaliforniji koji je bio samo poboljšana verzija jer je uzimao naprednije značajke posuđene od drugih, naprednijih mlinova, a u potpunosti se razvio do 1860-ih od kada je postao standardni dizajn. Gnječilica za taj mlin bila je autentični proizvod iz San Francisca, koju je 1850-ih godina osmislio Eli W. Blake za poslove oko izgradnje ceste.⁸⁶

Rudari su u početcima samostalno radili kao nadničari, da bi se kasnije organizirali u poduzeća i u partnerstva. Poduzeća su bila organizirana pod kontrolom vlasti zbog čega su radnici bili ograničeni voljom nadređenih koji su odlučivali o cijelom kapitalu, dok se u partnerstva samovoljno ulazilo i svi članovi su imali jednako pravo odlučivanja o svom udjelu, a zbog toga svi su bili dužni platiti dugove koji bi nastali unutar skupine.⁸⁷

Ljudi sa istočne obale do Kalifornije su dolazili morem preko rta Horn ili Panamske prevlake, dok je kopneni put, na mazgama ili u vlaku, bila korištena od onih koji su polazili iz zapadnih država – Illinois, Missouri, Wisconsin, Arkansas.⁸⁸

Od početka su se uspostavila rudarska pravila koja su oblikovala društvo, a u to se vlada nije miješala (tek nakon dvadesetak godina počela je posredovati u tim poslovima). Prvo pravilo se odnosilo na otkriće mjesta koje se službeno upisivalo dajući tako pravo onima koji su tu lokaciju prvi otkrili da iskorištavaju pripadajuća rudna bogatstva. Kako im se dobivena prava ne bi oduzela, bili su dužni redovito raditi – u nekim mjestima navodi se minimalan rad od 20 dana u mjesecu kao obvezan. Također, veličina parcele se ograničila po procjenama koliko rudar sam može minirati, što je u početnim vremenima iznosilo od 9.3 do 13.9 kvadratnih

⁸⁴ J. J. Rawls, 1999, str. 37.

⁸⁵ J. J. Rawls, 1999, str. 39.

⁸⁶ J. J. Rawls, 1999, str. 41.

⁸⁷ J. J. Rawls, 1999, str. 53-54.

⁸⁸ J. J. Rawls, 1999, str. 56.

metara, a uz obvezu rada, to je bio djelotvoran način protiv izostanka rudara u grupi i protiv stvaranja monopola.⁸⁹

Svi rudari nosili su iste uniforme – teške čizme, karirane majice, čvrste hlače, veliki pojas, rukavice i šešir. Sa radom rudari su započinjali u šest sati ujutro, a u 12 bi započinjala pauza za ručak te bi trajala nekoliko sati da se izbjegnu vrućine. Potom se nastavilo raditi do zalaska sunca.⁹⁰

8. SOCIJALNA HISTORIJA

Kalifornijska groznica ubraja se među najveće radne migracije zbog broja ljudi koji su došli raditi u rudnike – 4.000 ih je bilo prisutno 1848. god., a 1852. god. se povećao broj na 100.000 ljudi te se nije povećavao do kraja 1850-ih. Udio zaposlenika u rudnicima od sveukupnog broja zaposlenih u Kaliforniji je iznosio 75% u 1850. god., da bi se smanjio u 1860. god. na 38%. Razni se razlozi od strane povjesničara daju za masovnu migraciju u Zlatnu regiju, ali nijedna se ne može uzeti kao apsolutno i jedino točna. Od poboljšanih uvjeta transporta, do pojave masovnog tiska koji je brzo širio novosti, pada poljoprivrednog rada u području sjeveroistočnog SAD-a i zamjena s radom u tvornicama i radionicama za jako malu plaću te politika *laissez faire* koja je podržavala potragu za bogatstvom – sve su to bili razlozi u čijim se granicama kreću objašnjenja za masovnost ljudi u Zlatnoj groznici.⁹¹

8.1. ODNOS ŽENA I MUŽEVA

U vrijeme Zlatne groznice javljaju se binarne opozicije obitelji – nesamostalne žene ostavljene na rubu događaja u svojim domovima, radeći i čekajući svoje neovisne muževe koji su mogli ići gdje god su htjeli. Kod povjesničara se javlja potreba za ispravkom ovakvih tvrdnji, dajući ženama veću ulogu, odnosno istražujući žene koje su ostavile svoje domove, otišle na Zapad i bile u središtu događaja. Istraživanjima se potvrđuje navedena binarnosti te uloga doma kao mjesta gdje se ništa ne dešava. Međutim, domovi ipak imaju značajnu ulogu kao mjesta gdje se obitelj dogovara o polasku u Zlatnu regiju, što znači da se muž o odlasku dogovarao sa ženom.⁹²

⁸⁹ J. J. Rawls, 1999, str. 58.

⁹⁰ J. J. Rawls, 1999, str. 87-89.

⁹¹ J. J. Rawls, 1999, str. 81-82.

⁹² B. Roberts, 2000, str. 69-70.

Osim žena, muškarce su kod kuće čekale majke, sestre, kćeri kojima su upućivali svoja pisma opisujući svoje avanture. Pogledi na odlazak u Zlatnu regiju od strane obitelji bili su dvojaki – s jedne strane vladalo je oduševljenje zbog mogućeg obogaćivanja, dok su s druge strane bili svjesni opasnosti i visoke cijene koji dugačak put do Kalifornije nosi. Naravno, bilo je i neslaganja u obitelji kada se protivilo muškarčevu odlasku prvenstveno zbog toga što su žene mislile da ih muž napušta i bježi od odgovornosti brige za obitelj.⁹³

U pismima između muškaraca i žena većinom su se izmjenjivali osjećaji patnje – kod muškaraca o samoći, o teškoćama kopanja i teškom životu bez emocionalne potpore svoje obitelji, dok su se žene također žalile na samoću i težinu tereta brige za obitelj bez muža. Žene su stvorile herojsku sliku o sebi kao strpljive i vjerne koje čekaju mužev povratak, međutim, u tom periodu čekanja, imali su vremena za sebe bez muških ograničavanja. Za pisma koja su slali iz Zlatne regije, zahtijevala se privatnost, da se njegovi sadržaji ne prošire jer su proširene vijesti o uspjehu i neuspjehu pojedinaca utjecale na druge ljude i mogle uzrokovati odlazak većeg broja ljudi u to područje ako se pročuje za nečiji uspjeh.⁹⁴

U 1849. god. se razbuktna jedna od najgorih epidemija kolere u Americi uzrokujući mnoge smrtno slučajeve na putu do Kalifornije. Iako se odlazak u potragu za zlatom smatrao individualnim činom pojedinca te su se njihove smrti držale junačkim, u stvarnosti, ako su imali obitelj ostavljenu iza sebe, to su bili okarakterizirani kao neodgovorni postupci.⁹⁵

Pojavom Zlatne groznice i odlaskom ljudi na Zapad, podjela u poslovima žena i muškaraca se polako ublažavala. Žene su morale raditi poslove koji su ostali odlaskom muževa kako bi kućanstvo nastavilo funkcionirati te su tako razvijali svoju nezavisnost i razvijali razne talente. Naravno, muškarci nisu računali na samostalnu inicijativu u radu svojih žena već su imali razvijeni plan rada kojeg su žene slijedile. Međutim, o daljnjem nastavku rada planove se osmišljavalo na putovanju te bi se upute poštom poslale, a kako je dugo trebalo čekati na dolazak pošte, žene su počele samostalno odlučivati. Ovime se ženama nije ostavilo slobodna vremena pošto su uz mužev posao morali brinuti za djecu, raditi kućanske poslove, brinuti se oko životinja (krave, kokoši, svinje) i oko usjeva te bi imali zadaću održavanja rodbinskih odnosa sa širom obitelji. Dani su opisi ovakvih obitelji na ruralnim područjima, a na urbanim su bile drugačije vrste poslova, ali i dalje količinski brojni.⁹⁶

⁹³ B. Roberts, 2000, str. 71-73.

⁹⁴ B. Roberts, 2000, str. 170-171.

⁹⁵ B. Roberts, 2000, str. 178-179.

⁹⁶ B. Roberts, 2000, str. 184-185.

Kružilo je puno priča o pronalasku zlata i bogaćenju, međutim samo je nekima od mase ljudi pošlo za rukom pronaći zlato i ispuniti sve što su obećali svojim obiteljima i bližnjima. Pri povratku kući, one koje se nisu već pohvalili da su se obogatili, nije bilo pristojno pitati išta o zlatu jer bi se ljutiti. To je bio očit znak njihovog neuspjeha u Zlatnoj regiji, ali kući bi prije povratka ipak slali neke stvari, kao na primjer male komadiće žutog metala koji je bio dostatan za napraviti manji prsten ili pak dugme, a taj metal je vjerojatno bio zlato te se slalo fotografije s odjevenom rudarskom odjećom.⁹⁷

9. DRUŠTVENE SKUPINE

Manifestna sudbina bila je koncept kojim su Sjedinjene Američke Države dobile službenu podršku u svom širenju diljem Sjeverne Amerike. Time se opravdavalo tjeranje američkih domorodaca zauzimajući njihovu zemlju te se onemogućavalo bilo kakvo javno djelovanje „strancima“. U punom opsegu su vladali bijelci koji su se smatrali superiornijima od drugih skupina ljudi – domorodaca, Latinoamerikanaca, Afroamerikanaca i Kineza.⁹⁸

Kako Amerikanci nisu bili naklonjeni strancima, za njih je 1850. god. zakonom određeno mjesečno plaćanje u vrijednosti od 20 dolara kako bi im bilo omogućeno rudarenje. Zakon je poništen sljedeće godine jer se digla velika uzbuna oko tog pitanja, ali 1852. god. se ipak uspjelo u naumu nametanja plaćanja stranim rudarima, ovaj put u mjesečnom iznosu od 3 dolara. Zbog obveze plaćanja i nasilja nad strancima, puno ih se odselilo i odustalo od potrage za zlatom i mogućeg bogaćenja.⁹⁹

9.1. DOMORODCI

Europljani su vjerovali u svoju civilizacijsku ulogu ne poštujući domorodačku kulturu i uništavajući je namećući im drugačije kulturne vrijednosti. Domorodci koji su živjeli u Kaliforniji zvali su se „Indijanci kopači“ jer su kopali da bi došli do korijena koje se moglo jesti. Oni nisu bili organizirani u većim plemenima već u obliku proširene obitelji te nisu imali zakona, valute, a živjeli su na zemlji koja nije bila ničije vlasništvo pa su stoga živjeli mirnim životom u kojemu nije bilo mjesta pohlepi i tučnjavama - svega je bilo dovoljno za sve.¹⁰⁰

⁹⁷ B. Roberts, 2000, str. 197.

⁹⁸ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity.

⁹⁹ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - America's Gold.

¹⁰⁰ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Native Americans.

Kalifornijskom groznicom, koja je uvjetovala dolazak velikog broja bijelih ljudi, ubrzalo se uništenje domorodačke kulture. U Kaliforniji je u vrijeme Zlatne groznice živjelo oko 170.000 domorodaca od kojih je oko 100.000 umrlo u periodu od 10 godina od početka groznice. Razlozi smrti domorodaca su najvećim dijelom nasilje, pa onda bolesti i pothranjenost. Česte su bile prodaje domorodaca kada bi oni postajali robovima. Iako se broj domorodaca u velikoj mjeri smanjio, neke grupe su se spasile od uništenja odseljavanjem s tog prostora i očuvanjem svoje kulture u udaljenim divljinama.¹⁰¹

9.2. AFROAMERIKANCI

U Kaliforniji je 1850. god. zakonom zabranjeno trgovanje ljudima, ali su vlasnici robove mogli dovesti u Kaliforniju ako su ih već prije posjedovali, te se tu nisu mogli osloboditi bijegom. Bilo je rasprava o uvođenju zakona kojim bi se zabranio ulazak Afroamerikanaca koji su imali status slobodnih ljudi u Kaliforniju, ali on nije prihvaćen, što nije značilo da su oni dobili neka veća građanska prava. Afroamerikanci nisu imali pravo svjedočiti na sudu niti glasati, a u školama se djeca obojene kože nisu miješala sa bijelom djecom.¹⁰²

Bilo je ponekih Afroamerikanaca koji nisu ostali u sjeni društva, uspjeli su se istaknuti unatoč raznim zabranama. Jedan od njih je Mifflin W. Gibbs koji je 1855. god. u San Franciscu osnovao *Mirror of the Times* – prve afroameričke novine koje su doživjele uspjeh tijekom godina. Također, Gibbs je u povijesti SAD-a bio prvi afroamerički sudac, a obnašao je službu konzula u Madagaskaru.¹⁰³

9.3. LATINOAMERIKANCI

Kao što su ljudi iz SAD-a pohrlili u potragu za zlatom, tako su pohrlili i ljudi iz Meksika, Čilea i ostalih zemalja Latinske Amerike. Međutim, zbog nedavnog rata gdje je Meksiko izgubio Kaliforniju u korist SAD-a, vladala je neprijateljska atmosfera među njima. O latinoamerikancima su bile opće poznate osobine koje su Amerikanci smatrali prijetećima, a tiče se njihove kulture i načina života – začinjena hrana, žarke boje, strastvena glazba i specifičan jezik. Stoga se za Meksikance držalo da su ili lijeni seljaci ili nekakvi grubi banditi.¹⁰⁴

Ovdje se ističe primjer Antonia Coronela, koji se na samom početku Zlatne groznice odlučio okušati u sreći pronalaska zlata. Prvo zlato koje je našao je dobio od američkih domorodaca

¹⁰¹ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Native Americans.

¹⁰² L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The African Americans.

¹⁰³ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The African Americans.

¹⁰⁴ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Latinos.

koji su mu prodali zlato u zamjenu za pokrivače koje je imao sa sobom, te se premjestio u logor gdje su domorodci našli zlato. Dolaskom većeg broja ljudi u Kaliforniju, svi koji nisu bili Amerikanci niti su tu živjeli morali su napustiti Kaliforniju. Ako bi ipak ostali, bili bi prvi na meti kao optuženici za svaki zločin koji se dogodi.¹⁰⁵

9.4. KINEZI

Kinezi su bili totalna suprotnost Latinoamerikancima – bili su jako disciplinirani i previše suzdržani. Njihova kultura je Amerikancima bila potpuno strana, a zbog fizičke različitosti smatralo ih se nerazumljivima i tajanstvenima. Za kineske došljake je značajno što su oni, u grupama od 50 ljudi, radili u napuštenim rudnicima, gdje su prije njih kopali nestrpljivi Amerikanci, te je njihova strpljivost i temeljitost urodila plodom jer su rudnici bili plodonosni.¹⁰⁶

Kineza je u početku bilo u Kaliforniji nekoliko stotina, a tek iza 1850. god. na tisuće ih je dolazilo u Zlatnu regiju zbog građanskog rata koji je bio tada u Kini (npr. u 1852. god. je došlo više od 20.000 Kineza). Nikada se nisu uklopili u američko društvo jer se većina njih htjela vratiti kad zarade novca te su stoga živjeli poštujući svoje tradicije. Tako su nastajale kineske četvrti, od kojih je poznata ona u San Franciscu koja je i danas funkcionalna – u njima nisu vrijedila američka pravila već je sve bilo po mjeri Kineza iz njihove domovine te takve četvrti predstavljaju male odvojene svjetove unutar američke okoline. Kinezi su se morali nastaviti držati zajedno jer su ih Amerikanci počeli napadati fizički pošto ih se puno naselilo.¹⁰⁷

¹⁰⁵ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Latinos.

¹⁰⁶ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Chinese.

¹⁰⁷ L. J. Altman, 2012, Chapter 5: Unequal Opportunity - The Chinese.

10. ZAKLJUČAK

U radu se daje uvid o događaju koji je uzrokovao jednu od najvećih migracija u Americi. Za širenje vijesti o pronalasku zlata bile su bitne tiskovine, u kojima se važnost otkrića razlikuje ovisno o regiji kojoj pripadaju – najviše informacija daje nam novine *New York Herald* u kojima se prati cijela priča od početka dojave o pronalasku zlata, dok se u južnim područjima ne daje velika pozornost pronalasku, a manji gradovi kao Cumberland imaju manje mogućnosti nedovoljnim vlastitim izvorima informacija koje je uzrokovano nedostatkom izvjestitelja na terenu.

Sljedeća bitna cjelina su rute kojima se išlo do Kalifornije. Prva je preko rta Horn koja je bila najduža, a njome se biralo ići na samome početku groznice. Opisi života na brodu daju nam sliku tipičnih ljudi koji su se otrgli od svojih domova i krenuli u nepoznato – nisu poznavali ni područje gdje idu te većina njih nije prije putovala brodom zbog čega su imali poteškoća u privikavanju, a u tome im je pomoglo opijanje, kockanje i razne zabave koje su organizirali da im vrijeme brže prođe. Panamska prevlaka je bila izrazito brza ruta zbog čega su ljudi odustali od rta Horn odlučujući se za putovanje prevlakom. Zbog navale masa ljudi, puno se moralo čekati za isploviti iz nje, a problemi se javljaju smrtonosnim bolestima malarijom i kolerom koji su imali izvorište u ovom području. Cilj dvaju morskih ruta bio je San Francisco, koji se razvio u prosperitetan grad zahvaljujući protoku ljudi uzrokovanoj Zlatnom groznicom. Treći način putovanja je kopneni put na vagonima, a njime su išli ljudi koji su živjeli u Illinoisu, Missouriju, Arkansasu, odnosno u zapadnim državama. Ovdje se teškoće javljaju u težini vagona koji su morali biti olakšani zbog upadanja u blato, a sukobi su se često zbivali sa domorodačkim stanovništvom. Također, velika briga su bile mazge kojima je trebalo naći hrane i vode na putu.

Nadalje, dan je uvid u tehnike i alate kojima su se rudari služili u iskopima – npr. hidrauličko kopanje, razvoj mlinova od jednostavnijih verzija do složenijih uzimajući naprednije karakteristike od tuđih mlinova, u razvoju alata utjecaje su imali Kinezi i Latinoamerikanci što vidimo njihovim tehnikama i alatima koje su proširili. Položaj stranaca, uz navedene dvije skupine, još i Afroamerikanaca, te domorodaca je bio otežan veličajući sliku pravog, snažnog Američkog čovjeka, čemu su se rudari morali prilagođavati ako su htjeli opstati u tom surovom društvu. Odlaskom svojih muževa u Kaliforniju, žene su dobile veću samostalnost dobivajući zadaću vođenja poslova kako bi nastavili raditi umjesto muževa.

Zlatna groznica je od svog početka 1848. godine imala snažan utisak na društvo uzrokujući masovnu migraciju koja je mijenjala postojeće društvene odnose i napredovanje raznih

aspekata. Prvotno, napredak je prisutan u nastanku San Francisca kao grada u kojemu su bitne razne novonastale službe u pomorstvu kako bi se što bolje uslužilo nadolazeće brodove. Brodovi se također unaprjeđuju nastojeći ispuniti veliku potražnju ljudi za putovanjem u Zlatnu regiju, a popularni brodovi tada postaju kliperi, kao nova vrsta koja je znatno brža od ostalih brodova. Od početaka rada u rudnicima, konstantno su se pronalazila nova rješenja u pitanjima tehnike i alata, kako bi rad postao što učinkovitijim za rudare. Nije bilo novih izuma strojeva i alata, već su se stari modeli unaprjeđivali posuđujući već postojeće tehnike iz drugih država. Potraga za zlatom na području Kalifornije prisutna je i u mnogo kasnijim godinama od otkrića, a razdoblje „groznice“ odnosi se na početno razdoblje u kojemu je prisutna velika pokretljivost ljudi i aktivnost u osmišljavanjima naprednijih značajki.

11. SAŽETAK

Zlatna groznica u Kaliforniji započela je u siječnju 1848. god. kada je James Marshall otkrio zlato prilikom rada na izgradnji Sutterove pilane. U širenju vijesti o otkriću zlata glavnu ulogu su imale tiskovine, među kojima se ističu novine, putopisi i karte. Na nekoliko novina koji su imali središte u različitim područjima osvrće se u radu kako bi se opisale drugačije okolnosti pod kojima su se informacije širile i koje su na različit način zastupali mišljenja o Zlatnoj groznici.

Putovanje do Kalifornije opisano je kroz tri rute. U početku Zlatne groznice veći dio ljudi putovao je oko rta Horn, što je bilo zastupljeno do 1850. god. kada se zamijenilo putovanjem preko Panamske prevlake. Treća ruta putovanja je ona kopnenim putem na vagonima koji su pokretani mazgama. Odredište putnika na morskom putovanju bio je San Francisco, koji je svoj uspon iz sela u grad doživio upravo u vrijeme Zlatne groznice.

Tijekom groznice, razvijale su se tehnike i alati kojima se služilo u rudarenju tako da su se poboljšavale posuđivanjem naprednijih značajki. Zlatna groznica predstavlja jednu od najvećih radnih migracija koja je pokrenula veliki broj ljudi u nastojanju da se obogate. U teškom položaju našli su se domorodci i stranci (Afroamerikanci, Latinoamerikanci i Kinezi) od kojih svatko ima zasebne probleme u društvu koje ih odjeljuje od Amerikanaca zbog podrijetla.

Ključne riječi: Zlatna groznica u Kaliforniji, tiskovine, rt Horn, Panamska prevlaka, kopneni put, San Francisco, tehnike, alati, migracija, domorodci, stranci

12. SUMMARY

Title: California Gold Rush 1848-1855

The beginning of the California Gold Rush was in January 1848 when the gold was discovered by James Marshall who was working to build Sutter's sawmill. In spreading the news about discovery of gold the main lead had publications, among which are emphasized newspapers, travelogues and maps. To describe different circumstances in which information spread and the different opinions which were represented about Gold Rush, the thesis refers on few newspapers which had headquarters in various regions.

Journey to California is described through three routes. In the beginning of the Gold Rush, most people traveled around the Cape Horn which was predominantly way of traveling until the 1850 when it was substituted by traveling via the Isthmus of Panama. The third route is the overland route on wagons driven by mules. The destination of travelers who traveled by the sea was San Francisco, which in the period of the Golden Rush rose from the village into the city.

During the Rush, the techniques and tools used in mining were being developed by improving based on borrowing more advanced features. The Gold Rush represents one of the biggest working migrations which incited a great number of people in endeavor to enrich. In the difficult position were Natives and foreigners (African Americans, Latinos and Chinese) each of which had individual problems in a society which separated them from the Americans because of their origins.

Key words: California Gold Rush, publications, Cape Horn, Isthmus of Panama, overland route, San Francisco, techniques, tools, migration, Natives, foreigners

13. POPIS LITERATURE

L. J. Altman, 2012, *The California Gold Rush: Stories in American History*, Berkeley Heights: Enslow Publishers, Inc., 2012.

J. P. Delgado, 1996, *To California By Sea: A Maritime History of the California Gold Rush*, Columbia: University of South Carolina Press, 1996.

J. J. Rawls, 1999, *A Golden State: Mining and Economic Development in Gold Rush California*, Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press, 1999.

B. Roberts, 2000, *American Alchemy: The California Gold Rush and Middle-Class Culture*, Chapel Hill & London: The University of North Carolina Press, 2000.

R. T. Stillson, 2006, *Spreading the Word: A History of Information in the California Gold Rush*, Lincoln and London: University of Nebraska Press, 2006.

14. POPIS ILUSTRATIVNE GRAĐE

Slika 1: Područja nalazišta zlata (preuzeto 28.6.2021. s https://en.wikipedia.org/wiki/File:California_Gold_Rush_outline_map.png)

Slika 2: Tri rute putovanja do Kalifornije (preuzeto 28.6.2021. s <http://questgarden.com/147/47/9/120826095515/process.htm>)

Slika 3: Kopnena ruta do Kalifornije (preuzeto 28.6.2021. s <https://blog.a3genealogy.com/2014/08/wagon-trail-research-part-2.html>)